Etelä-Savon maakuntaliitto

Lausunto

01.10.2026 § 65/2026

sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 23.9.2026

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027, HE 175/2026 vp

Kirjallinen asiantuntijalausunto TAE 2027: 32.30.64 EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen: painotukset ja kipupisteet - Elinvoimakeskusuudistuksen toimeenpanon onnistuminen maakunnan liiton näkökulmasta

Etelä-Savon maakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto.

1. EU-rahoituksen alueellisen tuntemuksen merkitys elinvoimakeskusten tehtävissä

Yhteistyö Etelä-Savon RR -ELY keskuksen kanssa ohjelmakaudella 2021–2027 on ollut tiivistä että toimivaa, kuten myös aiemmilla ohjelmakausilla. Resursseiltaan Etelä-Savon ELY-keskus on ollut tarkoituksenmukaisesti organisoitu ja sen tuntemus alueen toimijaverkostosta on ollut erinomaista. Odotuksena on, että yhteistyö 1.1.2026 toimintansa aloittaneen Itä-Suomen elinvoimakeskuksen kanssa muodostuu yhtä rakentavaksi ja tulokselliseksi ja kaikki merkit tässä kauden alussa ovat olleet sen suuntaiset.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen perustuu vahvasti lakisääteisiin toimiin. Maakuntaliiton toimintaa ohjaa laajassa sidosryhmäyhteistyössä valmistellut lyhyen ja pitkän tähtäimen suunnannäyttäjät eli maakuntastrategia ja maakuntaohjelma, jonka osana on EU-rahoitusta ohjaava maakuntakohtainen älykkään erikoistumisen strategia. Maakuntaohjelmat on laadittu vuosille 2026–2029 hyvässä yhteistyössä paikallisen ELY-keskuksen kanssa ja kiitämme tästä ja muusta ohjelmapoliittisesta yhteistyöstä (ilmasto, vesihuolto, energia jne).

Maakuntien kehittämisen kärjet sekä alueelliset ekosysteemit ja klusterit ovat vakiintuneita TKI-rakenteita, jotka on tärkeä tunnistaa elinvoimakeskusten alueiden laajennuttua.

Elinvoimakeskusuudistuksessa 1.1.2026 lukien toimialueen laajeneminen Itä-Suomen kolmen maakunnan alueelle sekä henkilöstön uudelleen sijoittuminen sekä elinvoimakeskukseen että Lupa- ja valvontavirastoon on muuttanut aiempia yhteistyörakenteita ja edellyttää jossain määrin niiden uudelleen rakentamista, koska muutokset ovat olleet osin suuria. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoiman elinvoimakeskuksen alueellinen edustus Mikkelissä koetaan hyvin tärkeäksi, vaikka elinvoimakeskuksen toimialue sisältää useita maakuntia.

Elinvoimakeskuksen uudet päällikkönimitykset on tehty vasta kesällä 2026, joten on ymmärrettävää, ettei maakuntaliitolla ole vielä pitkää kokemusta uusista

yhteistyörakenteista, eikä yhteistoiminta ole vielä täysin vakiintunut uuden organisaation kanssa tehtävätasolla. Odotukset ovat kuitenkin positiivisia.

Uudistukseen liittyvänä riskinä tunnistetaan, että laajan toimialueen hallinnointi kolmessa maakunnassa aiempaa niukemmilla henkilöresursseilla voi lisätä työkuormaa ja pidentää käsittelyaikoja joissain tapauksissa. Digitaalisten työvälineiden ja toimintatapojen kehittäminen voi osaltaan tukea laajentuneen toimialueen hallintaa ja palvelujen saatavuutta.

Samanaikaisesti tulisi säilyttää maakuntakohtainen asiantuntemus ja paikkaperusteisen kehittämisen perusteet, kaikilla kehittämisen eri osa-alueilla, kuten myös EU-ohjelmatyön valmistelussa, rahoituksessa ja seurannassa. Mikäli tämä ei toteudu, riskinä ovat hitaammat prosessit sekä alueellisen kehittämisnäkökulman ja vaikuttavuuden heikentyminen.

Elinvoimakeskusten toiminnan arvioinnissa tulisi hyödyntää mittaristoja, joiden avulla voidaan seurata toimenpiteiden alueellista kohdentumista ja alueellisen tasapainon toteutumista eri hallinnonaloilla.

2. Kuinka uudistus toteutuu Itä-Suomessa

Itä-Suomen muuttunut geopoliittinen asema, pitkä EU:n ulkoraja, itärajan sulkeutumisen vaikutukset sekä harva asutus korostavat aluekehittämisen ja EU-rahoituksen merkitystä entisestään. Uudistuneiden elinvoimakeskusten toimintamallien tulee kyetä vastaamaan näihin erityisiin olosuhteisiin sekä turvaamaan alueiden elinvoima, investointien edellytykset ja huoltovarmuutta tukevat kehittämistoimenpiteet.

Etäisyyksiltään laajalla Itä-Suomen toimialueella on tärkeää, että elinvoimakeskuksella säilyy aidosti toimiva alueellinen läsnäolo myös Mikkelissä ja muissa maakuntakeskuksissa. Tämä tukee alueiden tuntemusta, hanketoimijoiden palvelua sekä valtion ja maakuntien välistä kumppanuutta.

3. Maakuntaliiton ja elinvoimakeskusten työnjako

Etelä-Savon maakuntaliiton ja Itä-Suomen elinvoimakeskuksen välinen yhteistyö on käynnistynyt rakentavasti ja avoimesti. Hyvät käytännöt, kuten Etelä-Savon maakuntaliiton ja ELY-keskuksen johdon säännöllinen tiedonvaihto ja kvartaalitapaamiset, eivät laajentuneen toimialueen vuoksi ole nykyisessä toimintamallissa sellaisinaan jatkettavissa. Uudistuksen yhteydessä on tärkeää varmistaa, että aiemmin yhteistyössä toteutetuille teemoille, kuten alueelliselle ilmastotyölle, muodostuu toimivat yhteistyö- ja vastuurakenteet myös uudessa toimintamallissa.

Maakunnallinen liikennejärjestelmätyö on selkeästi maakuntaliiton johtamaa työtä, jossa alueen edunvalvonnallinen työ tehdään maakuntaliitosta käsin. Tässäkin kuulutamme alueellista tasa-arvoa suunnitteluvalmiudesta lähtien.

Jatkossa on kuitenkin tärkeää luoda ja ylläpitää maakuntakohtaisiakin yhteistyörakenteita, jotka tukevat molempien organisaatioiden toimintaa. Lisäksi EU-rahoitteisten hankkeiden neuvonnassa, hankekehittämisessä sekä aluekehittämisen strategisessa valmistelussa maakuntaliiton ja elinvoimakeskuksen keskinäinen työnjako hallinnossa ja päätöksenteossa on maakuntaliiton näkökulmasta toimiva ja asiakkaille saavutettava, jotta mm. EU-osarahoituksen hakijoille muodostuu yhtenäinen ja luotettava palvelukokonaisuus.

Etelä-Savon maakuntaliitto katsoo, että uudistuksen onnistumisen kannalta olennaista on turvata riittävät henkilöstöresurssit, vahva alueellinen läsnäolo sekä maakuntakohtaisen asiantuntemuksen säilyminen. Näillä edellytyksillä

elinvoimakeskukset voivat tukea tehokkaasti aluekehittämisen tavoitteita ja EU-rahoituksen vaikuttavaa toimeenpanoa myös muuttuvassa toimintaympäristössä.

4. Rahoitusprosessien toimivuus

Uudistuksen onnistumista tulee arvioida myös EU-osarahoitettujen hankkeiden käsittelyaikojen, neuvonnan saatavuuden, päätöksenteon ennakoitavuuden sekä rahoituksen alueellisen kohdentumisen näkökulmasta. Näiden tekijöiden vaikutukset alkavat näkyä täysimääräisesti vasta vuosien 2027–2028 aikana.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää tärkeänä, että elinvoimakeskusuudistuksen vaikutuksia arvioidaan ennen kaikkea aluekehittämisen tuloksellisuuden näkökulmasta. Keskeisiä arviointikriteereitä ovat EU-rahoituksen saavutettavuus, hanketoiminnan vaikuttavuus, alueiden erityispiirteiden huomioon ottaminen sekä maakuntien ja valtion välinen toimiva kumppanuus. Uudistuksen onnistuminen ratkaistaan viime kädessä siinä, vahvistaako se alueiden kykyä toteuttaa omiin vahvuuksiinsa perustuvaa kehittämistä sekä hyödyntää tehokkaasti EU:n alue- ja rakennepolitiikan tarjoamia mahdollisuuksia.

Yhdessä elinvoimakeskusten kanssa maakuntaliitot haluavat vahvistaa myös kansainvälisesti kilpailtujen EU-rahoitusten, kuten Horisontti Euroopan ja muiden suorien EU-ohjelmien, hyödyntämistä Suomessa ja maakunnissa. Neuvonta, verkostojen rakentaminen ja hankkeiden valmistelutuki ovat tässä keskeisiä palveluja.

Mikkelissä 29.9.2026

Etelä-Savon maakuntaliitto

Heini Utunen
maakuntajohtaja

Merja Olenius
kehittämisjohtaja

Jakelu Sara Kuitunen, eduskunta

Sara Kuitunen, Eduskunta

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.